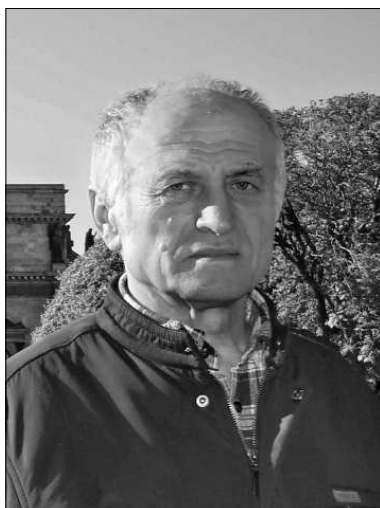

СТЕПАН ГРИГОРОВИЧ КРИВДІК (до 70-річчя від дня народження)

1 січня 2016 р. виповнилося 70 років відомому петрографу і петрологу, доктору геолого-мінералогічних наук, професору, завідувачу відділом петрології Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М.П. Семененка (ІГМР) НАН України, голові Міжвідомчого петрографічного комітету Степану Григоровичу Кривдіку.

Степан Григорович — один із найдавніших (як він сам полюбляє повторювати "не такий старий, як давній") співробітників ІГМР НАН України. Він прийшов сюди в 1968 р. ще студентом п'ятого курсу геологічного факультету Київського державного університету імені Тараса Шевченка. Після роботи у Львівській експедиції тресту "Київгеологія", 1973 р. вступив до аспірантури і в 1979 р. успішно захистив кандидатську дисертацію на тему "Петрологія Черниговського карбонатитового комплексу (Западне Приазов'я)", а після цього і докторську — "Петрологія щелочних порід Українського щита" (1990).

Тісно співпрацюючи із геологами-виробниками, вчений цілком правомірно визнаний

провідним в Україні експертом з питань петрології та рудоносності лужних порід і карбонатитів, а зараз як голова Міжвідомчого петрографічного комітету — з петрології взагалі. Ім'я С.Г. Кривдіка стало поряд із іменами таких корифеїв і знавців лужних порід України, як Л.Ф. Айнберг, Й.А. Морозевич, М.О. Єлісеєв, І.Д. Царовський.

За активну участь у науковому житті та сприяння геологічному виробництву С.Г. Кривдік нагороджений медаллю ім. Л.І. Лутугіна "За заслуги в розвідці надр". А цикл наукових праць "Геохімічні, петрологічні і геофізичні критерії прогнозування родовищ корисних копалин Українського щита", підготовлений за активної участі ювіляра, у 2014 р. відзначений Державною премією України в галузі науки і техніки.

Наукові праці і досягнення Степана Григоровича в області петрології, геохімії і мінералогії магматичних порід відомі широкому загалу геологів і науковців в Україні та за її межами. Особливо це стосується всебічних досліджень, присвячених лужним породам і карбонатитам Українського щита, яких він вже не зраджує майже сорок років. За ці роки опубліковано майже 280 праць, серед яких дев'ять монографій. Взірцями петрографічної літератури стали монографії "Докембрійские карбонатиты Приазовья" (1978) та "Петрология щелочных пород Украинского щита" (1990), які донині не втратили актуальності та вражають своєю фундаментальністю.

С.Г. Кривдік першим із українських петрологів, який опирався ідеям про метасоматичний генезис лужних порід і карбонатитів Українського щита, активно обстоюючи гіпотезу про первинно магматичну, мантіюну їх природу. Він дослідив майже 30 масивів цих та споріднених з ними порід, відкритих у різних ме-

габлоках Українського щита за останні десятиліття, виявив у багатьох із них явні ознаки магматичного розшарування, детально вивчив їх мінералогію, геохімію та рудоносність.

За влучним дотепом академіка РАН Л.М. Когарка, Степан Григорович є представником "щелочної мафії" в Україні. Він — один із найактивніших учасників щорічного геохімічного семінару (ГЕОХІ, Москва), колишніх союзних, а зараз російських петрографічних нарад, міжнародних петрографічних конференцій (Прага, 1995; Норвегія, 2000; Італія, 2003; Фінляндія, 2003).

Більшість наукових робіт Степана Григоровича є піонерськими: вперше він показав, що в межах щита масиви різних за петрографічними асоціаціями лужних і сублужних порід формувалися протягом трьох різновікових етапів: лужно-ультраосновні масиви із карбонатитами (2,0—2,1 млрд рр.); габро-сієнітові масиви із лужними і лужнопольовошпатовими сієнітами (1,8—1,7 млрд рр.); габро-сієнітові з нефеліновими сієнітами (0,4 млрд рр.). Також саме він уперше для пояснення петрографічних, мінералогічних і геохімічних особливостей різних типів лужних порід запропонував різні петрогенетичні механізми диференціації лужних розплавів, уперше довів, що масиви габро-сієнітового складу є розшарованими інтрузіями, вперше ретельно дослідив хімічні особливості головних типів порід лужних комплексів та їхніх мінералів. Цей ряд новітніх досліджень можна продовжувати...

Попри таку відданість "лужній мафії", Степан Григорович не є фахівцем вузького профілю: учений результативно вивчає різноманітні магматичні породи, від ультраосновних, лампроїтів і кімберлітів до гранітів. Останнім часом він плідно працює над проблемою рудоносності анортозит-рапаківігранітних плутонів Українського щита, з'ясуванням генезису рідкіснометалевої мінералізації різноманітних магматичних комплексів, розробкою петрологічних, мінералогічних і геохімічних критеріїв, що визначають концентрування, особливості розподілу та локалізації рудної мінералізації. Ретельність і глибина вивчення матеріалу ним просто вражають, керуючись принципом "довіряй, але перевіряй", він завжди вірить тільки першоджерелам і знаходить їх, чого б це йому не коштувало. Саме тому його роботам завжди можна довіряти, вони є взірцем професійного ставлення до своєї ро-

боти та поваги до колег. Степана Григоровича вирізняють абсолютна порядність, нетерпимість до різного роду "халтури", до нечистої плотності в науці.

Обшир ґрунтовних геологічних знань, відкритість до нових ідей, цікавість до наукового пошуку колег і світових наукових тенденцій у геологічній науці дають Степанові Григоровичу змогу не тільки оперативно аналізувати нову геологічну інформацію, але й робити цікаві далекоглядні припущення. Наприклад, спираючись на новаторську роботу Г. Брауна і Л. Уейджера про розшаровані інтрузії, С.Г. Кривдік зміг ще до початку буріння передбачити типи і потужність порід Давидківського масиву, тобто особливості його розрізу. Це "містичне пророцтво" викликало захват і здивування геологів-виробничників.

Усі ці вагомні набуті знання й значні досягнення у роботі свідчать не тільки про наполегливість і допитливість ученого, а й про відданість науці, любов до обраної справи і неперемінну працездатність. Навіть темними і холодними вечорами світиться його вікно на третьому поверсі Інституту. Складається враження, що з роками інтенсивність роботи лише набирає обертів, про що свідчить щорічна значна кількість публікацій. Навіть у значно молодших колег викликає заздрість здатність Степана Григоровича десятиріччями тримати у пам'яті номери зразків порід, легко згадувати мінеральний склад протолочних проб чи концентрацію елементів у породах і мінералах із різних масивів Українського щита.

С.Г. Кривдік — широкоосвічена і талановита особистість, він завжди дивує масштабами своїх інтересів. Вчений може цитувати німецькою Г. Гейне, англійською — В. Шекспіра, польською — А. Міцкевича, майже напам'ять знає Книгу Книг — Біблію. Він є знавцем історії, любить рослинний та тваринний світ і багато знає про нього. Особливо багато цікавого може розповісти про гриби, зокрема про їх приготування.

Попри відому безкомпромісність, Степан Григорович є хорошим учителем, консультантом і співрозмовником. Усім відомі його простота у спілкуванні та природне почуття гумору, доброзичливість, надзвичайна скромність і невиваженість у поведінці, готовність допомагати ближньому. Тому до нього з найрізноманітнішими питаннями звертаються учні, друзі, колеги, а він, вирішуючи складні науко-

ві й організаційні проблеми, обговорюючи нові ідеї, терпляче навчаючи молодь, залишається чуйною, прямою й не марнославною особистістю.

Водночас С.Г. Кривдік бере активну участь у науково-організаційній діяльності, багато років очолює відділ петрології, де зумів створити дружню і творчу атмосферу. Він є членом Вченої ради Інституту й Спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських та докторських дисертацій, заступником головного редактора наукових фахових періодичних видань "Мінералогічний журнал" і збірника "Геохімія та рудоутворення", входить до складу редакційної колегії "Геологічного журналу".

Сьогодні Степан Григорович перебуває у розквіті своїх творчих та інтелектуальних сил. Ювілярові до снаги вирішення найважчих і найскладніших петрологічних проблем, яких залишається ще дуже багато, наприклад, щодо рудоносності основних, ультраосновних і лужних порід чи загальних ідей щодо взаємодії кора — мантія. Не буде перебільшенням сказати, що саме на таких науковцях тримається українська геологічна наука.

Колектив ІГМР НАН України, колеги, учні, друзі, редакційна колегія й редакція "Мінералогічного журналу" щиро вітають ювіляра та бажають йому ще багато років творчого життя й активної праці на благо України.